

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი

ხელნაწერის უფლებით

ნინო შენგელია

ციფრული პლატფორმების მიერ კონტენტის მართვა და ადამიანის უფლებები

სადოქტორო პროგრამა: სამართალი

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: სერგი ჯორბენაძე, სამართლის დოქტორი,

ასისტენტ-პროფესორი

სამართლის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად წარდგენილი

დისერტაციის

ავტორეფერატი

თბილისი

2023

სამეცნიერო ნაშრომი შესრულებულია კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სამართლის ფაკულტეტის სამართლის სადოქტორო პროგრამაზე.

სამეცნიერო ხელმძღვანელი:

სერგი ჯორბენაძე

სამართლის დოქტორი,

ასისტენტ-პროფესორი

ოფიციალური რეცენზენტები:

ზვიად გაბისონია

სამართლის დოქტორი, პროფესორი

ანა ფირცხალაიშვილი

სამართლის დოქტორი, პროფესორი

დისერტაციის დაცვა შედგება 2023 წლის 10 მარტს, 15:00 საათზე, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სამართლის ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე.

მისამართი: 0141, თბილისი, ჩარგლის ქუჩა N73, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის პირველი კორპუსი, 305-ე აუდიტორია

დისერტაციის გაცნობა შეიძლება კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში.

სადისერტაციო საბჭოს მდივანი:

ალექსანდრე გიორგიძე

სამართლის დოქტორი,

ასოცირებული პროფესორი

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

ბოლო რამდენიმე ათეული წლის მანძილზე ციფრული ტექნოლოგიების, განსაკუთრებით სოციალური მედიის განვითარება და არნახული ზრდა შეინიშნება გლობალური მასშტაბით. სოციალური მედიის გამოყენება არის ადამიანების ყოველდღიური საქმიანობა. პოპულარულ სოციალურ ქსელ „ფეისბუქს“ ჰყავს 2 მილიარდზე მეტი მომხმარებელი. იგი ჰყავს სახელმწიფოს, რომელსაც აქვს ვირტუალური ტერიტორია, მისი მოსახლეობა შედგება მომხმარებლებისგან. ასევე აქვს საკუთარი კანონი - „ფეისბუქის“ მომსახურების პირობები“.

კრიტიკოსები სულ უფრო ხმამაღლა აჟღერებენ აზრს, რომ „ფეისბუქის“ მსგავსად, „ტვიტერი“, „გუგლი“, „მაიკროსოფტი“ და სხვა ტექნოლოგიური პლატფორმები შეიცავს სერიოზულ რისკებს, როგორც ადამიანის უფლებათა დაცვის, ასევე დემოკრატიის ფუნქციონირების თვალსაზრისით.

ფიზიკური სამყაროს პარალელურად ვირტუალური სამყაროს წარმოქმნამ ახალი სამართლებრივი სივრცის გაჩენა განაპირობა. ეს სამართლებრივი სივრცე იმართება კერძო კომპანიების მიერ. კერძო კომპანიები წყვეტენ სიტყვის და გამოხატვის თავისუფლების უფლებით სარგებლობის საკითხებს. საგულისხმოა, რომ აშშ-ში, სადაც დარეგისტრირებულია გიგანტური ტექნოლოგიური კომპანიების უმრავლესობა, იზრდება კრიტიკა პლატფორმების მიმართ. ტრადიციული მიდგომის თანახმად, ტექნოლოგიური კომპანიები თავისუფალი არიან შინაარსის რეგულირების საკითხებში, რადგან ისინი კერძო კომპანიებს წარმოადგენენ და აშშ-ს კონსტიტუციის პირველი შესწორება იცავს მათ მთავრობის ცენზურისგან. კრიტიკოსების აზრით, ეს არის მცდარი შეხედულება. სოციალური ქსელების მიმართ ისეთივე დამოკიდებულება უნდა იყოს, როგორც საჯარო აქტორების მიმართ.

საკვლევი თემა არის აქტუალური, რადგან პლატფორმების მიერ შინაარსის მართვის შესაბამისობა ადამიანის უფლებებთან პრობლემური საკითხია, როგორც მთელ მსოფლიოში ასევე საქართველოში. პლატფორმები ინდივიდუალურად არჩევენ კონტენტს ამა თუ იმ მომხმარებლისთვის, მათ წინა აქტივობაზე დაყრდნობით. ისინი სხვადასხვა მომხმარებლისთვის სხვადასხვა შინაარსს არჩევენ ალგორითმული პერსონალიზაციის გზით. პლატფორმებზე კონტენტის მოდერაცია, ანუ შინაარსის მართვა ხდება კორპორატიული და არა საჯარო ინტერესის მიხედვით. თემის აქტუალობიდან გამომდინარე, ამ საკითხზე საყურადღებო მოსაზრებებს გამოთქვამენ როგორც მეცნიერები, ასევე ადამიანის უფლებების დამცველი საერთაშორისო ორგანიზაციების ექსპერტები. ბოლო დროს მათ შორის დამკვიდრდა აზრი, რომ კონტენტის მოდერაცია უნდა ეყრდნობოდეს საერთაშორისო ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო კანონებს, კერძოდ, ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციას, ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციას, საერთაშორისო პაქტს სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ.

ამ აზრის პრაქტიკული განხორციელება დაინტერესებული მხარეების: ევროკავშირის, სახელმწიფოთა და ტექნოლოგიური პლატფორმების თანამშრომლობით არის შესაძლებელი.

კვლევის საგანი: სოციალური მედიის ფართოდ გავრცელებამ გამოიწვია ცვლილებები, რამაც წარმოშვა ახალი საფრთხეები ადამიანის უფლებების დაცვისთვის. დეზინფორმაცია და სიძულვილის ენა სოციალური მედიისთვის სერიოზული გამოწვევაა. ეს პრობლემები აქტუალურია საქართველოსთვის, სადაც მოსახლეობის დიდი ნაწილი არის სოციალური მედიის მომხმარებელი. ევროპის დიდი სახელმწიფოები, ისევე როგორც ევროკავშირი პროაქტიულად არიან ჩართული ამ პროცესში. იქმნება რეგულირების, თვითრეგულირების და თანარეგულირების მექანიზმები.

წარმოდგენილი სადისერტაციო ნაშრომის კვლევის საგანია ტექნოლოგიური პლატფორმების პასუხისმგებლობა, სასამართლო სისტემის როლი, კონსტიტუციონალიზმის ევოლუცია ციფრული სამყაროს მიერ წარმოქმნილი გამოწვევების დასაძლევად.

კვლევის მიზანი: კვლევის მიზანია სოციალური მედიაკომპანიების მიერ კონტენტის მოდერაციით გამოწვეული საფრთხეების გამოკვეთა ადამიანის ძირითადი უფლებების დაცვის კუთხით; ადამიანის ძირითადი უფლებების დასაცავად და დასაბალანსებლად ციფრულ სამყაროში კონსტიტუციონალიზმის ღირებულებების ადაპტაციის შესაძლებლობების განხილვა; ონლაინ პლატფორმების რეგულირების შედარებითი ანალიზი ევროპის იმ ქვეყნების მაგალითზე, რომელთაც მიღებული აქვთ შესაბამისი კანონმდებლობა; სოციალური მედიაკომპანიების პასუხისმგებლობის გამოკვეთა, რათა მათ უზრუნველყონ პლატფორმებზე იმ ძირითადი უფლებების დაცვა, რაც მოქალაქეებს აქვთ თავიანთი ქვეყნების კონსტიტუციით და საერთაშორისო სამართლით გარანტირებული; სოციალური მედიაკომპანიების თვითრეგულირების მექანიზმების ეფექტურობის შეფასება საქართველოში სოციალური მედიის მომხმარებელთა ძირითადი უფლებების დაცვის თვალსაზრისით; კონტენტის მართვის პროცესში ლოკალური კონტექსტის გათვალისწინების შესაძლებლობების განხილვა; რეკომენდაციების შემუშავება სახელმწიფოთა როლზე სოციალური მედიაპლატფორმების რეგულირების პროცესში მონაწილეობასთან დაკავშირებით.

კვლევის თეორიული საფუძველი: სოციალური მედიაკომპანიების ძალაუფლების შეზღუდვის საკითხზე სამეცნიერო წრეებში აქტუალური გახდა კონცეფცია „ციფრული კონსტიტუციონალიზმის“ შესახებ.

„ციფრული კონსტიტუციონალიზმი“ ჩამოყალიბდა, როგორც იდეათა ერთობლიობა, რომლის მიზანია ძირითადი უფლებების დაცვა და

ძალაუფლების დაბალანსება ციფრულ სამყაროში. „ციფრული კონსტიტუციონალიზმი“ ახდენს თანამედროვე კონსტიტუციონალიზმის ღირებულებების ადაპტაციას ციფრულ სამყაროსთან.

ტექნოლოგიურმა განვითარებამ, ერთი მხრივ, გააძლიერა ინდივიდების მიერ თავიანთი ძირითადი უფლებების გამოყენების შესაძლებლობა, ხოლო მეორე მხრივ, წარმოშვა ახალი საფრთხეები ამავე ძირითადი უფლებებისთვის. სულ უფრო ძლიერდება იმის შესაძლებლობა, რომ არა-სახელმწიფო აქტორები ჩაერევინ ჩვენს ძირითად უფლებებში და ამავე დროს ძალაუფლების ბალანსის არსებული მექანიზმები, რომლებიც დაფუძნებულია ინდივიდისა და სახელმწიფოს ურთიერთობაზე, ადეკვატურად ვერ პასუხობენ ამ გარემოებას. ტერმინების „ციფრული“ და „კონსტიტუციონალიზმი“ გაერთიანება არ გულისხმობს კონსტიტუციონალიზმის ახალ ფორმას. იგი ასახავს, თუ როგორ მოქმედებს ციფრული ტექნოლოგიები კონსტიტუციონალიზმის ევოლუციაზე და საკონსტიტუციო სამართლის რეაქციას ციფრული ტექნოლოგიებიდან წარმოქმნილი გავლენების დასაბალანსებლად.

თემის შესწავლის მდგომარეობა: ნაშრომში გამოყენებული ლიტერატურა მოიცავს, როგორც თეორიულ მსჯელობას, ასევე კონტენტის მოდერაციის საკითხებზე მომუშავე პრაქტიკოსთა მოსაზრებებს. ნაშრომში შესწავლილია იმ მეცნიერთა შრომები, რომლებმაც ჩამოაყალიბეს და განავითარეს „ციფრული კონსტიტუციონალიზმის“ კონცეფცია. ამ მხრივ განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ისეთ ავტორებს, როგორებიც არიან ედოარდო ჩელესტე და ნიკოლას სუზორი. „ციფრული კონსტიტუციონალიზმის“ კონცეფციის ერთ-ერთ თანავტორთან დუბლინის „სიტის უნივერსიტეტის“ სამართლის პროფესორთან ედოარდო ჩელესტესთან ნაშრომზე მუშაობის დროს შედგა მჭიდრო პრაქტიკული თანამშრომლობა. ედოარდო ჩელესტეს აზრით, ციფრულმა ტექნოლოგიებმა მიაჩიქა უზარმაზარი ძალაუფლება არა-

სახელმწიფო აქტორებს - მულტინაციონალურ კორპორაციებს, რომლებიც ფლობენ ან მართავენ ამ ტექნოლოგიებს და დააკნინა ტრადიციული კონსტიტუციური სუბიექტი სახელმწიფო. ეს ცვლილებები შეიძლება გლობალურად გაგებული იყოს, როგორც კონსტიტუციური წონასწორობის დარღვევა, რომელსაც კონსტიტუციური სისტემა პასუხობს ნორმატიული კონტროლებით. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ეს კონტროლები ყოველთვის არ არის ეფექტიანი და საკმარისი.

სადისერტაციო ნაშრომში განვიხილავთ „ქუინსლენდის ტექნოლოგიის უნივერსიტეტის“ სამართლის პროფესორის, „ფეისბუქის“ საზედამხედველო საბჭოს წევრის ნიკოლას სუზორის მოსაზრებებს „ციფრულ კონსტიტუციონალიზმთან“ დაკავშირებით. ნიკოლას სუზორის აზრით, „ციფრული კონსტიტუციონალიზმის“ პროექტი არის გადააზრება, თუ როგორ უნდა განხორციელდეს ძალაუფლების შეზღუდვა ციფრულ საუკუნეში. „ციფრული კონსტიტუციონალიზმი“ გულისხმობს, რომ ჩვენ განვაავითაროთ ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების შეზღუდვის ახალი გზები რთულ სისტემაში, რომელიც მოიცავს სხვადასხვა მთავრობას, ბიზნესს და სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციებს. სუზორის აზრით, საჯარო სამართალი კარგავს თავის ცენტრალურ როლს. შესაბამისად, კერძო კომპანიების მიერ შემუშავებული თვითრეგულირება იკავებს ცენტრალურ პოზიციას. ამავე დროს სუზორი აღნიშნავს, რომ ერთობლივი მმართველობის მცდელობები წარუმატებელია და ამდენად უმნიშვნელოვანესია საჯარო სამართლის მიერ მბოჭავი როლის შესრულება.

საინტერესო მოსაზრებებს გამოთქვამენ ავტორები, გილი, რედეკერი და გასერი. მათ წამოაყენეს სოციალური მედიის „მომხმარებლების უფლებათა ბილის“ შექმნის იდეა და გაიზიარეს მოსაზრება, რომ „ციფრული კონსტიტუციონალიზმის“ კონცეფციაში მოიაზრება, როგორც საჯარო, ასევე კერძო ძალაუფლების შეზღუდვა. ისინი აღნიშნავენ, რომ საერთაშორისო სამართალმა შემოგვთავაზა ტრადიციული ინდივიდუალური უფლებების

ჩარჩო, რომელიც აღარ არის საკმარისი თანამედროვე სისტემური საკითხების გადასაწყვეტად.

გლობალური კომუნიკაციის სისტემებთან დაკავშირებულმა თანამედროვე საერთაშორისო საკითხებმა შეიძლება მოითხოვოს კონსტიტუციური რეაგირება, რომელიც გადალახავს სამართლებრივ-სუბიექტივისტურ და სახელმწიფოებრივ რედუქციონიზმს.

სადისერტაციო ნაშრომში დიდი ყურადღება ეთმობა შინაარსის მართვის საკითხებზე მომუშავე ექსპერტების აზრს. ამ მხრივ განსაკუთრებით საინტერესოა გაეროს სპეციალური მომხსენებლის აზრის და გამოხატვის თავისუფლების ხელშეწყობასა და დაცვის საკითხებში (2014-2020), დევიდ ქეის მოსაზრებები. იგი თვლის, რომ ხდება საჯარო ფუნქციის, კერძოდ, სიტყვის და გამოხატვის თავისუფლების აუთოსოსრინგი და სოციალური მედიაკომპანიები ქმნიან ერთგვარ „პლატფორმების კანონს“, რომელსაც აკლია სიცხადე, თანმიმდევრულობა და ანგარიშვალდებულება. ტექნოლოგიური პლატფორმები წარმოადგენენ იდუმალ მარეგულირებლებს და მიუხედავად საერთაშორისო ორგანიზაციების მოთხოვნებისა, რომ ფიზიკური სამყაროს კანონები ვრცელდებოდეს ციფრულ სამყაროზეც, მაინც ვერ ხერხდება შინაარსის მართვა იმგვარად, რომ ციფრული მედიის მომხმარებელი იყოს დაცული, დეზინფორმაციის, სიძულვილის, შეურაცხყოფის, შევიწროვებისგან.

სამართლის პროფესორის რიჩარდ ვილსონის აზრით, სამართლის ანთროპოლოგიის სახელმძღვანელო პრინციპის მიხედვით ფორმალური წესები და არაფორმალური ნორმები, შესაბამისად კანონი და საზოგადოება, განუყოფელია. ეს შეხედულება განსაკუთრებით აქტუალურია სოციალური მედიისთვის, სადაც ფორმალური კანონები და სოციალური ნორმები გაერთიანებულია და ერწყმის ერთმანეთს. სამართლებრივი პლურალიზმის თვალსაზრისით, სოციალური მედიის კონტენტის რეგულირების ნორმატიული ჩარჩო გადაიქცა „კანონად“, როგორც ფუნქციით ასევე შინაარსით.

რიჩარდ უილსონი და მოლი ლენდი ყურადღებას ამახვილებენ კონტექსტის მნიშვნელობაზე სიძულვილის ენის ზუსტად იდენტიფიცირებისათვის. ისინი თვლიან, რომ სოციალური მედიის კომპანიები განსაზღვრავენ სიძულვილის ენას კონკრეტული მესიჯიდან გამომდინარე, მაშინ როდესაც მხედველობაში არ იღებენ მთლიან კონტექსტს. სინამდვილეში კი შეუძლებელია სიძულვილის ენის ზიანის გაგება პოლიტიკური რეალობისა და ძალაუფლების ასიმეტრიის გათვალისწინების გარეშე. ეს მოსაზრება საფუძველს გვაძლევს განვავითაროთ აზრი კულტურული კონტექსტის მნიშვნელობაზე და სოციალური კომპანიების მხრიდან თანშრომლობის ფორმების ძიებაზე იმ ქვეყნებთან, რომლებიც არ მიეკუთვნებიან ევრო-ატლანტიკურ სივრცეს და სადაც მათი მომხმარებლების დიდი ნაწილი ცხოვრობს.

კვლევის სამეცნიერო სიახლე: ნაშრომში განვიხილავთ იმ გამოწვევებს, რაც დაკავშირებულია ციფრული მედიაკომპანიების მიერ შინაარსის მართვის განხორციელებასთან. ამ პროცესში განუზომლად გაიზარდა დეზინფორმაციის, სიძულვილის, მომხმარებელთა შევიწროვების, ისევე როგორც, სიტყვის და გამოხატვის თავისუფლების უსამართლო შეზღუდვის საფრთხე. კერძო კომპანიების როლის ზრდამ, ამ მხრივ, დააკნინა სახელმწიფოს ფუნქცია იყოს ადამიანის ძირითადი უფლებების დაცვის გარანტი.

წინამდებარე ნაშრომის სამეცნიერო სიახლეა ის, რომ მასში გამოკვლეულია სოციალური მედიის კომპანიების მიერ კონტენტის მართვის პრაქტიკის შესაბამისობა ადამიანის უფლებების საერთაშორისო სამართლის პრინციპებთან და გაანალიზებულია ის პროცესები, რაც ევროპის ქვეყნებსა და საქართველოში მიმდინარეობს ზიანის მომტანი კონტენტის მოდერაციისთვის, ისე რომ არ შეიზღუდოს გამოხატვის თავისუფლება.

კვლევის მეთოდები: ნაშრომში გამოყენებულია რაოდენობრივი, თვისებრივი, კომპარატივისტული, ანალიტიკური, ინტერვიუების მეთოდები. მეთოდური კვლევის საფუძველზე მოხდა სოციალური მედიის

პლატფორმებზე კონტენტის მართვის პრობლემებზე არსებული სამეცნიერო ლიტერატურის, გაეროს სპეციალური მომხსენებლის აზრის და გამოხატვის თავისუფლების ხელშეწყობისა და დაცვის საკითხებში ანგარიშების, ევროკავშირის შესაბამისი დოკუმენტების შესწავლა. დამუშავდა ევროსასამართლოს და რამოდენიმე ქვეყნის სასამართლოს პრაქტიკა სოციალურ მედიაში კონტენტის მოდერაციის პროცესში ადამიანის ძირითადი უფლებების დარღვევებთან მიმართებაში, ისევე როგორც „ფეისბუქის“ საზედამხედველო საბჭოს, როგორც თვითმარეგულირებელი ორგანოს მიერ განხილული საქმეები. განხილული იქნა საერთაშორისო და ადგილობრივი ექსპერტების, საქართველოში სოციალური მედიის მომხმარებლების მოსაზრებები. აღნიშნული საქმეების შესწავლა და ინტერვიუების ანალიზი საშუალებას გვაძლევს, ჩამოვაცალიბოთ რეკომენდაციები საქართველოში სოციალური მედიაპლატფორმების მომხმარებელთა ძირითადი უფლებების დაცვასთან დაკავშირებული გამოწვევების ადექვატური გადაწყვეტილებების მისაღებად.

ნაშრომის მოცულობა და სტრუქტურა: ნაშრომი შედგება შესავლის, 6 თავის, 29 ქვეთავის, დასკვნის, 3 დანართისა და გამოყენებული ლიტერატურის ჩამონათვალისგან (სულ 224 ერთეული).

პირველ თავში გაანალიზებულია ციფრული ტექნოლოგიების ზეგავლენა საკონსტიტუციო სამართალზე, განხილულია „ციფრული კონსტიტუციონალიზმის“ კონცეფცია, რომლის არსი მდგომარეობს სოციალური მედიის პლატფორმების მიერ მოპოვებული ძალაუფლების შეზღუდვაში. ასევე გამახვილებულია ყურადღება კონსტიტუციური უფლებების გამჭოლ მოქმედებაზე; არის მსჯელობა ტექნოლოგიების განვითარებით გამოწვეული პროცესების ზეგავლენაზე დემოკრატიაზე.

მეორე თავში გაანალიზებულია ყველაზე უფრო მნიშვნელოვანი კომპონენტები, რომლებიც განაპირობებენ ძირითადი უფლებებისა და ახალი საკომუნიკაციო ფორმების შერწყმას; განხილულია ინტერნეტის შინაარსის კონტროლის და

რეგულირების თემა; უკანონო და საზიანო შინაარსს შორის განსხვავების საკითხი; გაანალიზებულია შინაარსის მოდერაციის მნიშვნელობა და ფორმები. მესამე თავი ეხება სოციალურ მედიაში მიმდინარე კონსტიტუციონალიზაციის პროცესს. განხილულია „ფეისბუქის“ მომსახურების პირობები“, რომელიც სამართლებრივი თვალსაზრისით, მოქმედებს, როგორც ხელშეკრულება კერძო სამართლის სუბიექტებს შორის; ამავე დროს ეს დოკუმენტი „ფეისბუქის“ სამყაროში „ციფრული კონსტიტუციის“ როლს ასრულებს. განხილულია სოციალური მედიის „მომხმარებელთა უფლებების ბილი“. მსჯელობის შედეგად ვასკვნით, რომ ორივე დოკუმენტი: „ფეისბუქის“ მომსახურების პირობები“ და „მომხმარებელთა უფლებების ბილი“ მაკომპენსირებელი კონსტიტუციონალიზმის გამოხატულებას წარმოადგენს.

მეოთხე თავში აღნიშნულია ის ცვლილებები, რაც მოხდა ძირითადი უფლებებისა და ახალი საკომუნიკაციო ფორმების შერწყმის შედეგად. ამ ჭრილში განხილულია აშშ-ს კონსტიტუციის პირველი შესწორებით სიტყვის თავისუფლების დაცვა და მისი ზღვარი სოციალური მედიაპლატფორმებისთვის; გაანალიზებულია სიძულვილის ენა და მისდამი განსხვავებული მიდგომები აშშ-სა და ევროპის ქვეყნებში; განხილულია სოციალურ ქსელში სიძულვილის შემთხვევები საქართველოში; კულტურული კონტექსტის მნიშვნელობა იმ ზიანის შეფასებისას, რაც შეიძლება მოიტანოს სიძულვილის ენამ.

მეხუთე თავში არის მსჯელობა პლატფორმის პასუხისმგებლობასა და ლეგიტიმაციის საკითხზე. ამ კუთხით განხილულია ალგორითმების როლი, სოციალური პლატფორმების მომსახურების პირობები. აღნიშნულია, რომ ერთ-ერთი ძირითადი კრიტიკა პლატფორმების მიმართ არის ლეგიტიმაციის ნაკლებობა. განხილულია ინგლისის, საფრანგეთის, მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს და საქართველოს სასამართლო პრაქტიკა სოციალურ მედიასთან მიმართებით.

მეექვსე თავი ეხება პლატფორმების თვითრეგულირების საკითხებს.

განალიზებულია ევროპის წამყვანი ქვეყნების: გერმანიის, საფრანგეთის, დიდი ბრიტანეთის პრაქტიკა სოციალური ქსელების რეგულირების საკითხში; ონლაინ სივრცეში დეზინფორმაციის პრობლემა და მის დასაძლევად ევროკავშირისა და სოციალური მედიის პლატფორმების თანარეგულირების ფორმები. განხილულია „ფეისბუქის“ საზედამხედველო საბჭოს, როგორც თვითრეგულირების მექანიზმის როლი და ეფექტიანობა.

ნაშრომის ძირითადი შინაარსი

თავი 1. ციფრული ტექნოლოგიის ზემოქმედება საკონსტიტუციო სამართალზე მოიცავს შემდეგ ქვეთავებს: 1.1. ციფრული კონსტიტუციონალიზმის კონცეფცია, 1.2. კონსტიტუციური უფლებების გამჭოლი მოქმედება, 1.3. ციფრულ უფლებათა ახალი თაობა, 1.3.1. ციფრული სამყარო გამოხატვის სამყაროა, 1.3.2. სამყარო ფიზიკური განზომილების გარეშე, 1.4. სუვერენიტეტისა და დემოკრატიის განახლება, 1.5. ნორმატიულობის ხელახალი გაანალიზება, 1.6. სამართლის სუბიექტების საჯარო-სამართლებრივ ურთიერთობაში მონაწილეობის ფორმები.

პირველ თავში გაანალიზებულია ციფრული ტექნოლოგიების ზეგავლენა საკონსტიტუციო სამართალზე, განხილულია „ციფრული კონსტიტუციონალიზმის“ კონცეფცია, რომლის არსი მდგომარეობს სოციალური მედიის პლატფორმების მიერ მოპოვებული ძალაუფლების შეზღუდვაში. გამახვილებულია ყურადღება კონსტიტუციური უფლებების გამჭოლ მოქმედებაზე. კონკრეტულად, როგორ მოქმედებს ძირითადი უფლებები კერძო სამართლებრივ ურთიერთობებზე. ე.წ. გამჭოლი დოქტრინის შესაბამისად. ტრადიციული კონსტიტუციონალიზმის კონცეფციაში ძირითადი უფლებების ადრესატი არის სახელმწიფო და დისკურსის საგანს წარმოადგენს ის საკითხი, თუ რამდენად შეიძლება, რომ ძირითადი უფლებების ადრესატი იყოს კერძო კორპორაცია. ეს დისკურსი გამოწვეულია იმით, რომ თანამედროვე ეპოქაში, კერძო უფლებების დარღვევის რისკი მოდის კორპორაციებისგან. ასევე

არის მსჯელობა ტექნოლოგიების განვითარებით გამოწვეული პროცესების ზეგავლენაზე დემოკრატიაზე.

ციფრული რევოლუცია გავლენას ახდენს სახელმწიფოთა სუვერენიტეტზე, მმართველობით რეჟიმებზე და დემოკრატიულ პროცესებზე. პერსპექტივების გაჩენასთან ერთად იგი იწვევს დაძაბულობას.

სახელმწიფოთა ციფრული კონსტიტუციური ავტონომიის პრინციპის შემდეგ გამოწვევის წინაშე დადგა სახელმწიფო სუვერენიტეტის კლასიკური კონცეფცია. გლობალიზებულ სამყაროში აწ უკვე შესუსტებული სახელმწიფო სუვერენიტეტის კონცეფცია კიდევ უფრო ვიწროვდება ციფრული რევოლუციის და ქსელების ზრდის ფონზე.

ეს მოვლენები იწვევს შემამფოთებელ შედეგებს და ზოგიერთი სახელმწიფოს მიერ „ციფრული სუვერენიტეტის“ მოთხოვნას, რაც მათი აზრით, აუცილებელია მათი ფუნდამენტური ინტერესებისა და სუვერენული უფლებების დასაცავად. რა თქმა უნდა, სახელმწიფოებმა უნდა დაიცვან თავიანთი პოლიტიკური, დიპლომატიური, ეკონომიკური, თავდაცვისა და უსაფრთხოების ინტერესები და უნდა უზრუნველყონ კანონის, საზოგადოებრივი წესრიგისა და თავისუფლებების პატივისცემა. მაგრამ მათ მიერ სუვერენული უფლებების მიღება შეიძლება ჩაითვალოს კონტროლის დამყარების სურვილად, რაც ზიანს აყენებს ლიბერალურ პრინციპებს, რომლებითაც იქმნება ქსელები. „ციფრული სუვერენიტეტის“ ფარული და საკამათო კონცეფცია ეხება არა მხოლოდ სახელმწიფოების მიერ კონტროლს, არამედ კომპანიებისა და მომხმარებლების ჯგუფების მიერ ზემოქმედებას. ექვეყნებში დგება ციფრულ სამყაროში თვითგამორკვევის, თვითმმართველობისა და არჩევნის თავისუფლების საკითხი, რადგან უფრო მეტად მიჯაჭვული და დამოკიდებულები ვხდებით ქსელებზე. მულტინაციონალური კომპანიები ე.წ. „GAFA“ (Google, Apple, Facebook და Amazon) ანაცვლებენ სახელმწიფოებს უმეტეს სფეროებში. ევროკავშირში დაწყებულია მუშაობა ქსელების მართვის რეჟიმების რეფორმირებისთვის ციფრული სუვერენიტეტის მოსაპოვებლად.

თავი 2. კონსტიტუციონალიზმი და სოციალური მედია მოიცავს შემდეგ ქვეთავებს: 2.1. კონსტიტუციის როლი ციფრულ მედიასა და ელექტრონული კომუნიკაციის პროცესში, 2.1.1. საჯარო კომუნიკაცია, 2.1.2. სიტყვის და გამოხატვის თავისუფლება, 2.1.3. რაოდენობრივი ცვლილებები, 2.1.4. თვისებრივი ცვლილებები, 2.1.5. პირადი კომუნიკაცია 2.2. შინაარსის კონტროლისა და რეგულირების პრობლემა, 2.3. შინაარსის მოდერაცია ონლაინ პლატფორმების მიერ, 2.3.1. გავლენა ადამიანის უფლებებზე, 2.3.2. ბაზრის დეფორმაცია

მეორე თავში გაანალიზებულია ის კომპონენტები, რომლებიც განაპირობებენ ძირითადი უფლებებისა და ახალი საკომუნიკაციო ფორმების შერწყმას. აღნიშნულია ის რაოდენობრივი და თვისებრივი ცვლილებები, რაც მოიტანა ტექნოლოგიური პლატფორმების განვითარებამ, ადამიანებს შორის სოციალური ინტერაქციის და კომუნიკაციის ხარისხის გაზრდამ. აღნიშნულია, რომ ქსელის მომხმარებლები იკავებენ აქტიურ პოზიციებს და ახალი ტექნოლოგიური პარადიგმები გავლენას ახდენს საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბებაზე, რომელიც წარმოადგენს დემოკრატიის საფუძველს.

მეორე ქვეთავი ეხება ინტერნეტის შინაარსის კონტროლის და რეგულირების თემას, იმდენად, რამდენადაც ეს საკითხი გავლენას ახდენს სხვადასხვა ძირითად უფლებათა გამოყენებაზე და განიხილება სიტყვის თავისუფლების და ცენზურის დებატის ჭრილში; განხილულია განსხვავება უკანონო და საზიანო შინაარსს შორის.

უკანონო ქმედებები არის ქმედებები, რომლებიც კანონის თანახმად უკანონოდ ითვლება, მოიცავს სხვადასხვა სახის დანაშაულებრივ მოქმედებებს. მეორე მხრივ, საზიანო შინაარსი არის ის, რომელიც საზიანოა მოსახლეობის ზოგიერთი სეგმენტისთვის, მაგალითად, მოზარდებისთვის მორალური, სოციალური ან ეთიკური თვალსაზრისით, მაგრამ კანონიერია.

ამასთან, გარკვეულ სიტუაციებში შეიძლება წარმოიშვას ისეთი შემთხვევები, რომ შინაარსი ერთ ქვეყანაში ჩაითვალოს არალეგალურად, ხოლო სხვა ქვეყანაში ლეგალურად, რამაც შეიძლება ხელი შეუშალოს საქმის წარმოებას, ისევე როგორც ბრალის წაყენებას პირისათვის.

კულტურებს შორის არსებული განსხვავებები ახალ შინაარსს სძენს მოცემულ საკითხს, რადგან სხვადასხვა კულტურული პერსპექტივა ართულებს საუბარს საყოველთაოდ აღიარებულ კულტურაზე. ამ თვალსაზრისით, ინტერნეტში თავისუფლების შეზღუდვა არ არის მიზანშეწონილი. ამის საფუძველია, რომ არ შეიზღუდოს ინტერნეტიდან ისეთ ინფორმაციაზე წვდომა, რომელიც სხვა მედიაფორმატში არსებობს. ეს განცხადება გაიმეორა შეერთებული შტატების უზენაესმა სასამართლომ, როდესაც 1997 წლის 26 ივნისს მიიღო გადაწყვეტილება, რომ 1996 წლის კომუნიკაციის წესიერების კანონი (CDA, Communications Decency Act) არაკონსტიტუციური იყო.

1996 წლის კანონში აღინიშნა, რომ უცენზურო ან უხამსი შინაარსი ან მასალები უკანონოდაა გამოცხადებული. ეს აქტი არაკონსტიტუციურად იქნა აღიარებული, რადგან იგი ეწინააღმდეგებოდა შეერთებული შტატების კონსტიტუციის პირველ შესწორებას.

აღნიშნულ თავში გამოტანილია დასკვნა, რომ საზიანო შინაარსის საკითხზე სწორ რეაქციას არ წარმოადგენს ინტერნეტის კრიმინალიზაცია: გონივრული მეთოდები ამ საკითხის მოსაგვარებლად იქნებოდა თვითრეგულირება და ონლაინ კონტენტის ძიების ფილტრები.

თავი 3. კონსტიტუციონალიზაციის პროცესი სოციალური მედიაში მოიცავს შემდეგ ქვეთავებს: 3.1. საჯარო სფერო და სოციალური მედია, 3.2. „ფეისბუქის“ მომსახურების პირობები, 3.3. სოციალური მედიის „მომხმარებელთა უფლებების ბილი“, 3.4. კონსტიტუციონალიზაციის ახალი მექანიზმები, 3.5. სოციალური მედიის წარმოქმნა როგორც საკონსტიტუციო წინააღმდეგობების

გენეზისი, 3.6. „მომსახურების “პირობები“ და „უფლებათა ბილი“, როგორც მაკომპენსირებელი კონსტიტუციონალიზმის გამოხატულება.

მესამე თავში აღნიშნულია, რომ სოციალურ მედიაში ხდება კონსტიტუციონალიზაციის პროცესი. ტერმინი კონსტიტუციონალიზაცია, წინამდებარე ნაშრომში, გამოიყენება კონსტიტუციისთვის დამახასიათებელი ელემენტების იდენტიფიკაციის, წარმოქმნისა და შექმნის პროცესების დასადგენად. სოციალურ მედიაში კონსტიტუციონალიზაციის პროცესების შესაფასებლად

გაანალიზებულია „ფეისბუქის“ „მომსახურების პირობები“ და „სოციალური ქსელის მომხმარებელთა უფლებების ბილი“ (ოთხ დოკუმენტს, გილმა, რედეკერმა და გასერმა უწოდეს სოციალური მედიის პლატფორმებისთვის „მომხმარებელთა უფლებების ბილი“).

„ფეისბუქი“ არის ერთადერთი სოციალური ქსელის პლატფორმა, რომელმაც თავისი მომსახურების პირობების დოკუმენტს დაარქვა „განცხადება უფლებათა და მოვალეობათა შესახებ“, - ტერმინი, რომელიც ასახავს ეროვნული კონსტიტუციონალიზმის განზომილებას, სადაც ჩამოყალიბებულია თითოეული მოქალაქის პასუხისმგებლობა და უფლებები. თავად განცხადების თანახმად, კომპანიამ იგი ჩამოაყალიბა საკუთარ პრინციპებზე დაყრდნობით.

კომპანიის ათი პრინციპი საკმაოდ დეტალურადაა აღწერილი და მოიცავს ინდივიდუალური უფლებების ერთობლიობას.

ოპონენტების აზრით, ე.წ. „საკონსტიტუციო სტილი“, არის სოციალური ქსელების მართვის თვითნებობის ლეგიტიმაციის მეთოდი, ან უბრალოდ მარკეტინგის ინსტრუმენტი, რომელიც ემყარება საზოგადოდ კონსტიტუციის ცნებასთან დაკავშირებულ წინასწარ შექმნილ აზრს. მეორე მხრივ, შესაძლებელია ვარაუდი, რომ ამ დოკუმენტებში ჩამოყალიბებული იდეები სოციალური მედიის გარემოში ასრულებს კონსტიტუციის ფუნქციას.

კონსტიტუციონალიზმის ტრადიციული ინსტრუმენტები, რომლებიც ეროვნულ დონეზეა შემუშავებული, ფოკუსირდება მოქალაქეებსა და

სახელმწიფოებს შორის ურთიერთობაზე. ამასთანავე, ისინი საერთოდ არ განიხილავენ გარეშე ძალას, რომელიც მათ იურისდიქციას სცდება. მსგავს სიტუაციებში, კონსტიტუციონალიზაციის მაკომპენსირებელი პროცესები შეიძლება წარმოიშვას სახელმწიფოების მიღმა, როგორც პასუხი სახელმწიფოზე ორიენტირებული კონსტიტუციის მექანიზმების ნაკლოვანებებზე.

სოციალურ მედიაში კონსტიტუციონალიზაციის პროცესები, შეიძლება ჩაითვალოს, როგორც საწინააღმდეგო რეაქცია სახელმწიფოზე ორიენტირებული კონსტიტუციის წარუმატებლობაზე სოციალური მედიის გარემოში არსებული პრობლემების მოგვარებისას.

ისეთი დოკუმენტები, როგორცაა „სოციალური მედიის მომხმარებელთა უფლებების ბილი“ და სოციალური მედიის პლატფორმების „მომსახურების პირობები“ ყურადღებას ამახვილებს სოციალური მედიის ორგანიზაციებსა და მათ მომხმარებლებს შორის ურთიერთობაზე. ეს ნიშნავს, რომ ტრადიციულმა კონსტიტუციონალიზმმა, რომელიც სახელმწიფოზეა ორიენტირებული, ვერ შეძლო ამ გამოწვევებზე შესაფერისი პასუხების უზრუნველყოფა.

თავი 4. ადამიანის ძირითადი უფლებები და სოციალური მედია მოიცავს შემდეგ ქვეთავებს: 4.1.მომხმარებლის უფლებები სოციალური მედიაში, 4.1.1 სოციალური მედიის პროვაიდერების წინააღმდეგ კერძო სამართალწარმოების სამართლებრივი ბარიერები, 4.1.2 აშშ-ს კონსტიტუციის პირველი შესწორება სოციალური მედიის ჭრილში, 4.1.3 პირველი შესწორების ზღვარი სოციალური მედიის შინაარსის რეგულირებაზე, 4.1.4 ონლაინ სიტყვის თავისუფლების დაცვა პირველი შესწორებით, 4.1.5 სოციალური მედიის ვებგვერდები: ციფრული საჯარო სივრცე, 4.1.6 დარღვევები კერძო სამართლის კონტექსტში, 4.2. ინტერნეტი და გამოხატვის თავისუფლება, 4.3. ინტერნეტის ბოროტად გამოყენების პრობლემა, 4.4. სიძულვილის ენა, 4.4.1 აშშ-ს მიდგომა სიძულვილის ენისადმი, 4.4.2 ევროკავშირის მიდგომა სიძულვილის ენისადმი, 4.4.3 სიძულვილის ენა სოციალურ მედიაში, 4.5. ადამიანის უფლებათა

ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა, 4.6.სოციალურ ქსელში სიძულვილის შემთხვევები საქართველოში, 4.6.1.კულტურული კონტექსტი.

მეოთხე თავში განხილულია მომხმარებლის უფლებების დაცვის საკითხი სოციალურ მედიაში. აშშ-ს თანამედროვე ფედერალური კანონმდებლობის თანახმად, სოციალური მედიის პლატფორმების მომხმარებლები, როდესაც ცდილობენ სარჩელი შეიტანონ პლატფორმის პროვაიდერის წინააღმდეგ მომხმარებლის მიერ შექმნილი შინაარსის შეზღუდვის გამო, ორი ბარიერის წინაშე აღმოჩნდებიან. პირველი არის ის, რომ ეს სარჩელები გამოიყენება მხოლოდ პლატფორმის გადაწყვეტილების წინააღმდეგ, რომ წაშალოს შინაარსი და არა დაუშვას იგი, რადგან მაშინ სოციალური მედიის პლატფორმები წინააღმდეგობაში მოდიან აშშ-ს კონსტიტუციის პირველ შესწორებასთან.

მეორე საკანონმდებლო ბარიერი არის კომუნიკაციების წესიერების კანონის 230-ე მუხლი, რომელიც უზრუნველყოფს ინტერაქციული კომპიუტერული სერვისების პროვაიდერებს ფართო იმუნიტეტით.

230-ე მუხლის c ქვეპუნქტის ნაწილი 1 უზრუნველყოფს სერვისის პროვაიდერებს იმუნიტეტით სარჩელისგან, რომელიც პროვაიდერს აკისრებს პასუხისმგებლობას იმ ინფორმაციის გამოქვეყნებაზე, რომელიც გაკეთდა ინფორმაციული შინაარსის შემქმნელის მიერ. ეს პასუხისმგებლობას ხსნის ვებგვერდებს შინაარსის ჰოსტინგზე.

პლატფორმები თავიდან იცილებენ პასუხისმგებლობას, იმის მტკიცებით, რომ არიან ნეიტრალური მედიუმი, მხოლოდ საუბრის ხელშემწყობი საშუალება და შინაარსის მატარებელი. ისინი სთვაზობენ ინსტრუმენტებს საზოგადოებას, რომელიც თავად არის პასუხისმგებელი მათ გამოყენებაზე. თუმცა ალგორითმები და არქიტექტურა, რომლებსაც ისინი იყენებენ, აყალიბებს, როგორც მათი მომხმარებლების კომუნიკაციას ფორმას, ასევე ინფორმაციას, რასაც მომხმარებლებს უჩვენებენ. შესაბამისად, მათი ნეიტრალურობა ფორმალური ხასისათვისაა, რადგან შერჩევითი აღსრულება მათ აძლევს განუსზღვრელ ძალაუფლებას.

ეს ორმაგი ბუნება შენარჩუნებულია მხოლოდ იმდენად, რამდენადაც ეს ორგანიზაციები მთლიანად კერძო სფეროს მიეკუთვნება. მიუხედავად იმისა, რომ სოციალური მედიის პლატფორმებს გააჩნიათ იურიდიული უფლება და ტექნიკური შესაძლებლობა დაარეგულირონ სისტემების გამოყენების წესი, მათ არ ეკისრებათ სამართლებრივი ან მორალური პასუხისმგებლობა მათი მომხმარებლების ქცევასა ან მოქმედებაზე.

მეოთხე თავში, ასევე, გაანალიზებულია სიძულვილის ენა და მისდამი განსხვავებული მიდგომები აშშ-სა და ევროპის ქვეყნებში; განხილულია ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა სიძულვილის ენასთან დაკავშირებით და სოციალურ ქსელში სიძულვილის შემთხვევები საქართველოში.

მსგავსი შემთხვევები საკმაოდ ხშირია „ფეისბუქში“. თუმცა სიძულვილის ენის ამგვარი გამოვლინებები უპასუხოდ რჩება, როგორც „ფეისბუქის“, ასევე სახელმწიფოს მხრიდან, მიუხედავად იმისა, რომ ზოგჯერ ადგილი აქვს ძალადობისკენ წაქეზებას. ისინი მხოლოდ აისახება სხვადასხვა ვოჩდოგების ან სახალხო დამცველის ანგარიშებში. ამავე ქვეთავში განხილულია კულტურული კონტექსტის მნიშვნელობა იმ ზიანის შეფასებისას, რაც შეიძლება მოიტანოს სიძულვილის ენამ. დამოწმებულია გაეროს სპეციალური მომხსენებლის აზრის და გამოხატვის თავისუფლების ხელშეწყობასა და დაცვის საკითხებზე დევიდ ქეის რეკომენდაცია, რომლის მიხედვით ადამიანის უფლებათა კანონმდებლობა მოითხოვს, რომ სიტყვის ნებისმიერი შეზღუდვა იყოს ლეგიტიმური და იმ მიზნების პროპორციული, რომლებსაც ისინი ემსახურებიან. პროპორციულობის განსაზღვრა კი მოითხოვს სიტყვის შეფასებას კონტექსტში. ამ მსჯელობიდან გამომდინარე, შეიძლება ხაზი გავუსვათ იმ გარემოებას, რომ სოციალური ქსელების კომპანიების ერთ-ერთი ნაკლოვანი მხარე არის, სწორედ თანამშრომლობის მინიმალური ფორმები იმ ქვეყნებთან, სადაც მათი მომხმარებლების დიდი ნაწილი ცხოვრობს. ჩვენ განვიხილავთ დიდი პლატფორმების და ევროკავშირის თანამშრომლობის გამოცდილებას

თანარეგულირების მხრივ, თუმცა ასეთი თანამშრომლობა არ ვრცელდება ევროკავშირის გარეთ. აღსანიშნავია ისიც, რომ თუ ქვეყანა დაიკავებს პროაქტიულ პოზიციას, შესაძლოა იყოს თანამშრომლობის რეალური პერსპექტივა.

თავი 5. პლატფორმის პასუხისმგებლობა და ლეგიტიმაცია მოიცავს შემდეგ ქვეთავებს: 5.1. ალგორითმების როლი, 5.1.1. მოდერაციის მონაცემები, 5.2. სოციალური მედიის პლატფორმების მომსახურების პირობები, 5.3. პლატფორმების ლეგიტიმაცია, 5.4. სასამართლო პრაქტიკა პლატფორმებთან მიმართებაში, 5.4.1. ინგლისის სასამართლო პრაქტიკა, 5.4.2. საფრანგეთის სასამართლო პრაქტიკა, 5.4.3. მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა, 5.4.4 საქართველოს სასამართლო პრაქტიკა.

მეხუთე თავი შეეხება პლატფორმის პასუხისმგებლობას და ლეგიტიმაციას. ამ თავში საუბარია ალგორითმებზე, როგორც საზიანო შინაარსის გამომვლენ მთავარ ინსტრუმენტზე. ალგორითმები, რომლებიც ეფექტურია ტერორიზმის და ბავშვთა პორნოგრაფიის შემცველი შეტყობინებების წინააღმდეგ, ასეთი წარმატებით ვერ მოქმედებს სიძულვილის შეტყობინებებზე. ალგორითმები ეფუძნება მოსამზადებელ ფაზაში ადამიანების მიერ შედგენილ მონაცემებს. ამიტომ, ალგორითმებით მოდერაციის ხარისხი ძირითადად დამოკიდებულია მონაცემების ხარისხზე და ადამიანებზე, რომლებიც ქმნიან ამ მონაცემებს. ეს არის იმ ადამიანის არჩევანი, რომელიც წარმართავს მოდერაციის ალგორითმების მუშაობას.

აქვე განხილულია სოციალური პლატფორმების მომსახურების პირობები, რომელიც მომხმარებლებთან კონტრაქტებს წარმოადგენს. ამ კონტრაქტების მოცულობა და სამართლებრივი თვალსაზრისით კომპლექსური ხასიათი სათანადოდ არ უწყობს ხელს მომხმარებლის დაცულობას.

ერთ-ერთი ძირითადი კრიტიკა პლატფორმების მიმართ არის ლეგიტიმაციის ნაკლებობა. პლატფორმების ლეგიტიმაციის საკითხში პრიორიტეტული შეიძლება იყოს დემოკრატიული პროცედურა, გამჭვირვალობა ან ადამიანის უფლებები. ეს მიმართულებები ყოველთვის თან სდევს დისკურსს ლეგიტიმაციის შესახებ.

ნიკოლას სუზორი პლატფორმების მმართველობის ლეგიტიმურობას უკავშირებს სამართლის უზენაესობის ღირებულებებს. სამართლის უზენაესობის ღირებულებები - თანხმობა, პროგნოზირებადობა და პროცედურული სამართლიანობა - კარგი მმართველობის ძირითადი ლიბერალური ღირებულებებია. მიუხედავად იმისა, რომ სამართლის უზენაესობა ისტორიულად შემოიფარგლებოდა საჯარო სფეროთი, ეს ღირებულებები იძლევა ინსტრუმენტს „ციფრული კონსტიტუციონალიზმის“ პროექტის განსახორციელებლად.

ამ თავში განხილულია ინგლისის, საფრანგეთის, მართლმსაჯულების ევროპული სასამართლოს და საქართველოს სასამართლო პრაქტიკა სოციალურ მედიასთან მიმართებით. საქართველოში, ამ მხრივ, ჯერ-ჯერობით არის ერთეული შემთხვევები. კონკრეტულად, აღნიშნულია სამი შემთხვევა. 2019 წლის მარტში უზენაესმა სასამართლომ პირველად იმსჯელა სოციალურ ქსელებში ოფიციალური ორგანოს მიერ გამოხატვის თავისუფლების შესაძლო შეზღუდვის შესახებ. საქმე ეხებოდა იურისტ გ. ნ.-ს კომენტარს, რომელიც მან დაწერა სამინისტროს ოფიციალურ „ფეისბუქის“ გვერდზე.

2019 წელს სასამართლომ განიხილა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტის ბ. ნ.-ს საქმე და სტუდენტი სამართალდამრღვევად ცნო ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 166-ე მუხლის საფუძველზე. ეს პრეცედენტი შეიცავს გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვის საფრთხეს.

2022 წლის თებერვალში თბილისის საქალაქო სასამართლომ ცილისწამების შესახებ დავაზე პრეცედენტული გადაწყვეტილება მიიღო. მოსარჩელე არ არის

თანამდებობის პირი. ის მუშაობს საჯარო სამსახურში, საქმე არ არის პოლიტიკური შინაარსის. საქმე ეხება შესაძლო ცილისწამების შემცველ განცხადებას მოსარჩელის არაქონებრივ უფლებებთან დაკავშირებით.

თავი 6. სოციალური ქსელების რეგულირება და თვითრეგულირება მოიცავს შემდეგ ქვეთავებს: 6.1. ონლაინ კომპანიების რეგულირების საერთაშორისო პრაქტიკა, 6.1.1 გერმანია, 6.1.2 საფრანგეთი, 6.1.3 დიდი ბრიტანეთი, 6.1.4 დანია, 6.1.5 ევროკავშირი, 6.2. დეზინფორმაცია ონლაინ სივრცეში საქართველოში, 6.3. „ფეისბუქის“ საზედამხედველო საბჭო, 6.3.1. საზედამხედველო საბჭოს მიერ განხილული შემთხვევები, 6.4. მოდერაციის საერთაშორისო პრაქტიკა, 6.4.1. შინაარსის მოდერაციის კერძო ინიციატივები - „მე-19 მუხლი“, 6.4.2. „ტვიტერის“ პროექტი დეზინფორმაციასთან საბრძოლველად.

მეექვსე თავი ეხება პლატფორმების რეგულირების და თვითრეგულირების საკითხებს.

მიუხედავად იმისა, რა პოზიტიური ფუნქციის შესრულება შეუძლია სოციალურ მედიას ადამიანის უფლებების დაცვის მხრივ, მას მაინც ბევრი ნაკლოვანი მხარე აქვს. შესაბამისად, ევროპის სახელმწიფოებში განიხილება ციფრული სამყაროს დარეგულირების არაერთი პროექტი. ნაშრომში გაანალიზებულია ევროპის წამყვანი ქვეყნების: გერმანიის, საფრანგეთის, დიდი ბრიტანეთის პრაქტიკა სოციალური ქსელების რეგულირების მხრივ. საგულისხმოა გერმანიის მაგალითი. 2018 წლის 1 იანვრიდან გერმანიაში ძალაში შევიდა NetzDG - ქსელის აღსრულების კანონი. იგი ავალდებულებს სოციალური ქსელის პროვაიდერებს უზრუნველყონ სისტემა, რომელიც გაუმკლავდება პრეტენზიებს უკანონო კონტენტთან დაკავშირებით. თუ კონტენტი „აშკარად“ არამართლობიერია, ის 24 საათის განმავლობაში უნდა დაიბლოკოს სოციალური ქსელის პროვაიდერის მიერ. სხვა არალეგალური კონტენტი უნდა დაიბლოკოს საჩივრის მიღებიდან შვიდი დღის განმავლობაში.

ამ კანონის მიღებამდე ბევრი სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენელი და ციფრული ტექნოლოგიის ასოციაცია აკრიტიკებდა ქსელის აღსრულების კანონს. მათი აზრით, ხელისუფლება და არა კერძო კომპანიები უნდა იღებდნენ გადაწყვეტილებას ონლაინ კონტენტის კანონიერების შესახებ. კრიტიკოსები ხაზს უსვამდნენ იმ ფაქტს, რომ სოციალური ქსელის პროვაიდერებს სიფრთხილის მიზნით შეეძლოთ წაეშალათ ან დაებლოკათ კონტენტი, რომელიც ახლოს არის უკანონობის ზღვართან, მაგრამ კანონის ფარგლებში რჩება. კანონის მომხრეთა აზრით, კანონი არ ლახავს ადამიანის ძირითად უფლებებს და კრიმინალური შინაარსის გავრცელება არ უნდა ხდებოდეს სიტყვის თავისუფლების მანიპულაციის ხარჯზე. თუმცა არის რისკი იმის, რომ გერმანიის კანონი შეიძლება იყოს მაგალითი სხვა ავტორიტარული რეჟიმებისთვის იგივე ტიპის კანონების მისაღებად.

მეექვსე თავის მეორე ქვეთავი ეხება ონლაინ სივრცეში დეზინფორმაციის პრობლემას და მის დასამლევად ევროკავშირისა და სოციალური მედიის პლატფორმების თანარეგულირების ფორმების დანერგვას.

აღსანიშნავია, რომ ქართველი მომხმარებელი ხშირად დაუცველად გრძნობს თავს ინტერნეტში და მისი ფუნდამენტური უფლებები ილახება. განვითარებადი ქვეყნები, როგორც საქართველოა, დიდი დარტყმის ქვეშ არიან. ქართული სოციალური მედიის სივრცე განსაკუთრებით ბინძურდება ყალბი ამბებით, პროპაგანდით, დეზინფორმაციით, დეფამაციური განცხადებებით, სიძულვილის ენით წინასაარჩევნო პერიოდში.

ჩვენი კვლევისთვის საქართველოში „ფეისბუქის“ მომხმარებელთა გამოკითხვის მონაცემებით, სოციალური მედიის გამოყენებისას დაცულად არ გრძნობს თავს 48.6%. ამსთანავე, მომხმარებელთა 98.6%-მა იცის, რომ ადამიანის უფლებები (სიტყვის და გამოხატვის თავისუფლება, პირადი ცხოვრების უფლება, არადისკრიმინაცია ა.შ.), რომლებიც ვრცელდება რეალურ ცხოვრებაში, ასევე უნდა იყოს დაცული სოციალური მედიის გამოყენებისას. მომხმარებლების 66.7% თვლის, რომ სოციალურ მედიაში წარმოქმნილი

პრობლემები უნდა გადაიჭრას სამართლებრივი რეგულირებით, როგორც ევროპის რამოდენიმე ქვეყანაში, 50% თვლის, რომ განათლებით, ხოლო 29.2% თვლის, რომ ნაწილობრივი რეგულირებით, თუმცა არსებობს ცენზურის რისკი.

სოციალური ქსელების თვითრეგულირების საკითხზე მსჯელობისას განხილულია „ფეისბუქის“ საზედამხედველო საბჭო, შესწავლილია მის მიერ განხილული რამდენიმე შემთხვევა (ეთიოპიის, ჰოლანდიის, სომხეთ-აზერბაიჯანის).

საზედამხედველო საბჭო არის დამოუკიდებელი გადაწყვეტილებების მიმღები ორგანო შინაარსის მოდერაციის საკითხებთან დაკავშირებით.

კრიტიკოსები საზედამხედველო საბჭოს საქმიანობას ფასადურ, კოსმეტიკურ ცვლილებად აფასებენ.

ბუნებრივად დგება საზედამხედველო საბჭოს ლეგიტიმაციის საკითხი, რადგან ის არ არის დემოკრატიულად არჩეული. სავარაუდოდ, ლეგიტიმაცია შეიძლება მოხდეს სამართლიანი პროცესის შედეგად, საზედამხედველო საბჭოს დამოუკიდებელი გადაწყვეტილებებით, ასევე იმ ღირებულებებიდან და პრინციპებიდან გამომდინარე, რასაც დაეყრდნობა საზედამხედველო საბჭო თავის გადაწყვეტილებებში და რაც მისაღები იქნება ფართო საზოგადოებისთვის, თუკი ეს ღირებულებები დაკავშირებული იქნება ადამიანის უფლებებთან, სამართლის უზენაესობასთან, რასაც ქვეყნების უმრავლესობა აღიარებს. სწორედ სამართლის უზენაესობის ფასეულობები ფლობს ენას, რომელიც საჭიროა არსებული წუხილების გამოსახატად.

დასკვნა

ციფრული რევოლუცია გავლენას ახდენს სახელმწიფოთა სუვერენიტეტზე, მმართველობით რეჟიმებზე და დემოკრატიულ პროცესებზე. პერსპექტივების გაჩენასთან ერთად იგი ქმნის ახალ გამოწვევებს.

სოციალური ქსელები, რომელთაც უკანასკნელი 15 წლის მანძილზე უზარმაზარი ადგილი დაიკავეს ადამიანთა უმრავლესობის ცხოვრებაში, ამარტივებს დიალოგს და გაცვლის პროცესს. თავისუფალი, სწრაფი, ინტერაქტიული და ტრანსნაციონალური კავშირების წყალობით ტექნოლოგიური პლატფორმები ხელს უწყობს საზღვრების მოშლას, საზოგადოებების დაახლოებას, საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბებისა და გამოხატვის ახალი სივრცეების შექმნას. ამავე დროს საფრთხის წინაშე დგება ადამიანის ძირითადი უფლებები. კანონები, რომელიც კარგად მუშაობს ფიზიკურ სამყაროში, ყოველთვის არ არის შედეგის მომტანი ციფრული სამყაროსთვის. პრობლემას ამწვავებს ისიც, რომ სოციალური ქსელები, რომელთა დიდი ნაწილი ამერიკული კომპანიებია, თვითონვე მართავენ მომხმარებელთა მიერ გამოქვეყნებულ კონტენტს, მაშინ როდესაც მომხმარებელთა უდიდესი ნაწილი, სხვადასხვა სახელმწიფოს მოქალაქეები არიან და მათ ხშირ შემთხვევაში არ აქვთ საშუალება დაიცვან თავიანთი უფლებები.

შესწავლილი მასალა ცხადყოფს, რომ საკონსტიტუციო სამართალს აქვს უნარი მოახდინოს რეაგირება იმ საფრთხეებზე, რასაც ციფრულ სამყაროში კერძო კომპანიები ქმნის ადამიანის ძირითადი უფლებებისთვის. მიუხედავად ამისა, აშკარაა, რომ კერძო ტექნოლოგიური კომპანიები, რომელიც კვაზი-საჯარო ფუნქციას ასრულებს, აწესებს ადამიანის ძირითადი უფლებების დაცვის სტანდარტებს და ახორციელებს შინაარსის მოდერაციას მისი პრინციპების და ბიზნესინტერესების გათვალისწინებით.

დასკვნისათვის შეიძლება ითქვას შემდეგი:

გამოქვეყნებული კონტენტის მართვა, სადავო შემთხვევებში მისი ამოღება ან დატოვება მთლიანად სოციალური ქსელების გადასაწყვეტია. გადაწყვეტილების მიღებისას სოციალური ქსელები ეყრდნობიან მათ მიერვე შემუშავებულ ნორმებს, რომლებიც ციფრულ სამყაროში კანონების ფუნქციას ასრულებს.

აქტუალურია დისკურსი, თუ საიდან მოდის ციფრული პლატფორმების ლეგიტიმაცია და როგორ უნდა ითარგმნოს დემოკრატიული მმართველობის ლეგიტიმაცია კიბერსივრცეში. ამ საკითხზე არ არსებობს ერთგვაროვანი თვალსაზრისი. შეუძლებელია ლეგიტიმაციის ერთი წყაროს მოძიება. სოციალური ქსელების მიერ არის ლეგიტიმაციის ისეთი ფორმების გამოყენების მცდელობაც, როგორცაა სამოქალაქო მონაწილეობა ან დემოკრატიული პროცედურა. სამართლის უზენაესობის ღირებულებები, ადამიანის საერთაშორისო უფლებების დაცვა სოციალური მედიის ლეგიტიმაციის უმნიშვნელოვანესი წყაროა. ავტორიტეტული გლობალური სტანდარტი არის ადამიანის უფლებების კანონი და არა სახელმწიფოების განსხვავებული კანონები. ეს მიდგომა არის გადამწყვეტი სოციალურ მედიაში კონტენტის მართვასთან დაკავშირებით.

ნაშრომში განხილულია „ციფრული კონსტიტუციონალიზმის“ კონცეფცია, რომელიც თვითრეგულირებასა და საჯარო სამართალს შორის არსებულ წინააღმდეგობებს ასახავს. „ციფრული კონსტიტუციონალიზმის“ კონცეფციით, საჭიროა განისაზღვროს, თუ რა ფარგლებში უნდა მოხდეს კერძო აქტორების შებოჭვა და რამდენად უნდა იყოს თვითრეგულირებაში ჩართული საჯარო სამართლის პრინციპები.

ციფრული კონსტიტუციონალიზმის კონცეფცია უკავშირდება ძირითად უფლებათა გამჭოლ მოქმედებას კერძო სამართალზე. 21-ე საუკუნეში ძირითად უფლებათა დარღვევის საფრთხე არ მოდის მხოლოდ სახელმწიფოებიდან, არამედ მოდის კერძო გლობალური კომპანიებიდანაც. ძირითადი უფლებები არის კერძო სამართლის შინაგანი ლოგიკის ნაწილი. აუცილებელია ზოგიერთი დემოკრატიული უფლების გავრცელება კერძო სამართალში, რაც თავის მხრივ, უზრუნველყოფს ციფრული მედიის მომხმარებლების დაცულობას ციფრულ პლატფორმებთან ხელშეკრულების გაფორმებისას.

სოციალურ ქსელებში სიტყვის და გამოხატვის თავისუფლების ერთ-ერთი მთავარი გამოწვევა არის სიძულვილის ენა და დეზინფორმაცია. სიძულვილის

ენის გამოვლენა და სოციალური პლატფორმებიდან ამოღება მთელ რიგ პრობლემებთან არის დაკავშირებული. მიუხედავად იმისა, რომ სიძულვილის ენა „ფეისბუქის“ საზოგადოებრივი სტანდარტების მიხედვით აკრძალულია, არ არსებობს სიძულვილის ენის საერთო განსაზღვრება და მისი გამოვლენა რთულდება სოციალური ქსელების ხელთ არსებული ინსტრუმენტებით. ხშირია სიძულვილის ენის შემცველი გამონათქვამების არასწორი იდენტიფიცირება და ამგვარად გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვა. საქმეს ისიც ართულებს, რომ სიძულვილის ენის განსხვავებული გაგება არსებობს აშშ-სა და ევროპაში. რაც შეეხება დანარჩენ ქვეყნებს, აქ არ არსებობს მკაფიო მიდგომა.

ევროპის წამყვან სახელმწიფოებში მიღებული სოციალური მედიის მარეგულირებელი კანონები მიმართულია იქითკენ, რომ გაიზარდოს სოციალური მედიაკომპანიების პასუხისმგებლობა. სოციალური ქსელების რეგულირების პარალელურად აქტუალურია თანარეგულირება და თვითრეგულირება. თანარეგულირების კარგი პრაქტიკაა ევროკომისიის მიერ დაწესებული „ქცევის კოდექსი დეზინფორმაციის შესახებ,“ რომელსაც ყველაზე დიდი ტექნოლოგიური კომპანიები აწერენ ხელს. რაც შეეხება თვითრეგულირებას, ამ თვალსაზრისით აღსანიშნავია „ფეისბუქის“ საზედამხედველო საბჭო, რომელმაც უკვე განიხილა 9 საქმე სიძულვილის ენის შემცველ კონტენტთან დაკავშირებით. ეს ფორმატები ახალ შესაძლებლობებს ქმნის, რათა დაძლეულ იქნეს ის გამოწვევები, რაც არსებობს სოციალური მედიაკომპანიების წინაშე ადამიანის ძირითადი უფლებების დაცვის თვალსაზრისით.

სადისერტაციო ნაშრომის დასკვნას ერთვის რეკომენდაციები, თუ რა უნდა გაკეთდეს საქართველოში სოციალური ქსელების მომხმარებელთა ინტერესების უკეთ დაცვისთვის; ასევე არის რეკომენდაციები სოციალურ ქსელ „ფეისბუქის“ მიმართ, რაც მიზნად ისახავს მისი თანარეგულირების პროცესებში და საზედამხედველო საბჭოს საქმიანობაში იმ ქვეყნების ჩართვას, რომელშიც ეს

სოციალური ქსელი ფუნქციონერებს, რათა ხელი შეეწყოს პლატფორმებზე სიტყვის და გამოხატვის თავისუფლების მეტად დაცვას და საზიანო კონტენტის შემცირებას.

სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი შინაარსი გამოქვეყნებულია შემდეგ
პუბლიკაციებში:

სტატიები:

1. შენგელია ნინო, „ონლაინ დეზინფორმაციის გავლენა ციფრულ საზოგადოებაზე მყიფე დემოკრატიის ქვეყანაში“, საერთაშორისო ჟურნალი სოციალურ მეცნიერებებში, Vol.2, Issue 1, 2022, <https://doi.org/10.55367/HJWL1906>
2. Shengelia, Nino “Constitutionalizing Role of Terms of Service of Social Media Platforms and Proposed Social Media User Bills of Rights”, International Journal of Innovative Technologies in Social Science, No 7 (28), 2020, http://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30122020/7292
3. Shengelia Nino, “Fundamental Human Rights and Eroding Constitutionalism“, E-Journal of Law, June, 2021
4. Shengelia Nino, “What are the Effects of Online Hate Speech on a Digital Society in a Fragile Democracy Like Georgia“, European Journal of Humanities and Social Science, N.5, 2021, <http://doi.org/10.29013/EJHSS-21-5-133-143>

საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციები:

1. Edoardo Celeste and Shengelia Nino, Editorial of international conference on “Regulating Online Disinformation: Comparative Perspectives”, International Journal of Social Sciences, Volume 1, Issue 1, 2021

Caucasus International University

Right of Authorship

Nino Shengelia

Content Moderation by Social Media Platforms and Human Rights

PhD Program: Law

Scientific Supervisor: Sergi Jorbenadze, Doctor of Law, Assistant Professor

Abstract dissertation Presented for the academic degree of Doctor of Law

Tbilisi

2023

Scientific supervisor:

Sergi Jorbenadze

Doctor of Law,

Assistant Professor

Official reviewers:

Zviad Gabisonia

Doctor of Law, Professor

Ana Pirtskhalaishvili

Doctor of Law, Professor

Defence of the dissertation shall take place on March 10, 2023, 15:00 PM, at the
Dissertation Council of the Faculty of Law of Caucasus International University

Address: Room 305, Building 1 of Caucasus International University, Chargali Str.
N73, 0141, Tbilisi

Dissertation is accessible at the library of the Caucasus international University

Secretary of the Dissertation Board:

Aleksandre Giorgidze

Doctor of Law, Associate Professor

Annotation

Over the past few decades, the development and unprecedented growth of digital technologies, especially social media, have been observed on a global scale. Using social media makes up part of a person's daily routine.

The emergence of the virtual world in parallel to the physical world led to the creation of a new legal space. This legal space is managed by private companies. Private companies decide on freedom of speech and expression issues. According to the traditional view, technology companies are free to regulate content because they are private companies and the First Amendment to the US Constitution protects them from government censorship. According to critics, this is not a valid view. The attitude towards social networks should be the same as that towards public actors.

Content moderation on platforms is done in accordance with corporate and not the public interest. Due to the relevance of the topic, both scientific scholars and experts of international human rights organizations express important opinions on this issue. Recently, an opinion has been established amongst them that content moderation should be done in accordance with international human rights laws, in particular, the Universal Declaration of Human Rights, the European Convention on Human Rights, and the International Covenant on Civil and Political Rights.

The practical implementation of this idea is possible in cooperation with stakeholders: the European Union, states and technology companies.

In the first chapter, the impact of digital technologies on constitutional law is analyzed, and the concept of "digital constitutionalism" is discussed, the essence of which lies in binding the power gained by social media platforms. Attention is also focused on the penetrating effect of constitutional rights; There is a discussion about

the impact on democracy of the processes ongoing as a result of technological development. The second chapter analyzes the most important components that lead to the combination of basic rights and new forms of communication; the topic of control and regulation of social media content. The difference between illegal and harmful content is discussed. The meaning and forms of content moderation are analyzed.

The third chapter analyzes the process of constitutionalisation of social media. The term constitutionalisation, in this dissertation, is used to define the processes of identification, generation and creation of the components characteristic of a constitution. Facebook's "Terms of Service" and "Social Network User Bill of Rights" are analyzed.

The fourth chapter analyses the changes that have occurred as a result of the combination of basic rights and new forms of communication. In this context, the protection of freedom of speech by the First Amendment of the US Constitution and its limits for social media platforms are discussed; Hate speech and different approaches to it in the USA and European countries are analyzed; Cases of hate in social networks in Georgia are discussed; The importance of cultural context in assessing the harm that hate speech can cause. The fifth chapter discusses the issue of platform responsibility and legitimacy. In this regard, the role of algorithms, and the terms of service of social platforms are discussed. It is noted that one of the main criticisms of the platforms is their lack of legitimacy. The case law from courts of England, France, the European Court of Justice and Georgia in relation to social media are discussed.

The sixth chapter deals with platforms' self-regulation issues. The practice of leading European countries: Germany, France, and the UK on the issue of regulation of social networks is analyzed; The problem of disinformation in the online space and forms of co-regulation between the European Union and social media platforms have been discussed. The role and effectiveness of the Supervisory Board of Facebook as a self-regulation mechanism is discussed.

At the end of the dissertation, the conclusions drawn by the author based on the research are formulated. The studied material shows that constitutional law has the ability to respond to the threats that private companies in the digital world create for basic human rights. Nevertheless, it is clear that private technology companies, which carry out a quasi-public function, set standards for the protection of basic human rights and moderate content based on their principles and business interests.

Management of published content, its removal or retention in disputed cases is entirely up to the social networks. When making decisions, social networks rely on their own norms, which act as laws in the digital world.

The discourse on where the legitimacy of digital platforms comes from and how the legitimacy of democratic governance should be translated into cyberspace is relevant.

There is no universal point of view on this issue. It is impossible to find a single source of legitimacy. There are also attempts by social networks to use such forms of legitimation as civic participation or due process. The values of the rule of law, protection of international human rights are the most important source of legitimacy for social media. The authoritative global standard is human rights law, not the differing laws of states. This approach is crucial when it comes to managing content on social media.

The dissertation discusses the concept of “digital constitutionalism”, which reflects the contradictions between self-regulation and public law. With the concept of “digital constitutionalism”, it is necessary to determine the extent to which private actors should be bound and to what extent the principles of public law should be involved in self-regulation.

Social media regulatory laws adopted by leading European countries are aimed at increasing the responsibility of social media companies.

One of the main challenges to freedom of speech and expression on social networks is hate speech and misinformation. Detecting and removing hate speech from social platforms is associated with a number of challenges. Although hate speech is prohibited under Facebook's public standards, there is no common definition of hate speech, and its detection is made difficult by the tools available to social networks.

Along with the regulation of social networks, co-regulation and self-regulation are relevant. A good practice for co-regulation is the European Commission's "Code of Conduct on Disinformation," to which the largest technology companies are signatories. As for self-regulation, the Supervisory Board of Facebook is worth highlighting. These formats create new opportunities to overcome the challenges faced by social media companies in terms of protecting basic human rights.

The conclusion of the dissertation includes recommendations on what should be done in Georgia to better protect the interests of social network users; Also recommendations are set out for social network Facebook, which aim to involve the countries in which this social network operates in its co-regulation processes as well as within the activities carried out by its Supervisory Board, in order to enhance greater protection of freedom of speech and expression on social media platforms alongside the reduction of harmful content.